

vr 10 mei 2019
20.00 Concertzaal

**CAMERATA
SALZBURG &
ALEXANDER
LONQUICH**

Mozart, Haydn & Shostakovich

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

Biografieën

Camerata Salzburg (AT) werd in 1952 gesticht door docenten en studenten van het Mozarteum, de beroemde hogeschool voor muziek in Mozarts geboortestad Salzburg. De oprichter van het ensemble, Bernhard Paumgartner, had als levensmissie de geest van de klassieke en classicistische muziek nieuw leven in te blazen. 'Camerata' verwijst naar de *camerata fiorentina*, een bijeenkomst van literati in het 16e-eeuwse Firenze rond graaf Giovanni de' Bardi. De muzikale experimenten van deze vereniging stonden aan de wieg van een nieuw genre: de opera. Antonio Janigro en Sándor Végh traden achtereenvolgens in de voetsporen van Paumgartner als chef-dirigent. Zij breidden het repertoire van het orkest uit tot de 20e eeuw. In het Mozartjaar 1997 nam Sir Roger Norrington, met aandacht voor historische uitvoeringspraktijk, het dirigeerstokje over. Hij werd in 2006 opgevolgd door Leonidas Kavakos, en in 2011 werd Louis Langrée de huidige chef-dirigent. Doorheen zijn meer dan 60 jaren geschiedenis werkte het orkest ook samen met maestro's als Philippe Herreweghe, René Jacobs en Franz Welser-Möst, en begeleidde het grootmeesters als Anne-Sophie Mutter, Hilary Hahn, Murray Perahia en vele anderen.

Giovanni Guzzo (VE) begon met pianostudies op vijfjarige leeftijd, en begon een jaar daarna met vioollessen bij Emil Friedman en Luis Miguel Gonzales. Hij was op zijn twaalf jaar de jongste winnaar van de Nationale Vioolwedstrijd Juan Bautista Plaza te Venezuela. Hij was ook de jongste muzikant die ooit uitgenodigd werd om op te treden tijdens het World Economic Forum in Davos, Zwitserland. Guzzo schittert op het recitalpodium, waar hij concerteerde met Joshua Bell, Martha Argerich en vele anderen. Hij is ook laureaat van talloze wedstrijden en onderscheidingen. Na hogere studies viool aan de Royal Academy of Music in Londen, die hij met grootste onderscheiding volbracht, doceert hij nu aan zijn alma mater als één van de jongste viooldocenten in de geschiedenis van de school.

Alexander Lonquich (DE) profileerde zich al vroeg als verfijnd en diepzinnig musicus. Hij studeerde bij meesters als Paul Badura-Skoda en Andrzej Jasinski, en won op zestienjarige leeftijd de Alessandro Casagrandewedstrijd. Zijn talent uit zich op meerdere vlakken: zowel als solist, in kamermuziekverband en als dirigent wordt hij overladen met lof. Hij dirigeerde reeds onder meer het Mahler Chamber Orchestra. Ook zijn repertoire kent geen grenzen, zo blijkt uit een veelbesproken album met werken van Ravel, Fauré en Messiaen. Daarnaast geeft hij regelmatig masterclasses in Europa, Amerika en Australië. Lonquich is bekend als excellent Mozartvertolker, wat zich vertaalt in meerdere cd-opnames en regelmatige samenwerkingen met Camerata Salzburg.

bio

Uitvoerders & programma

19.15 Inleiding door Anna Vermeulen

—

Camerata Salzburg: orkest
Alexander Lonquich: piano
Giovanni Guzzo: concertmeester

—

Joseph Haydn (1732-1809)

Symfonie nr. 49 in f 'La passione', Hob.I:49

- Adagio
- Allegro di molto
- Menuetto en trio
- Finale: presto

Dmitry Shostakovich (1906-1975)

Kamersymfonie naar strijkkwartet nr.8, opus 110

- Largo
- Allegro molto
- Allegretto
- Largo
- Largo

pauze

Arvo Pärt (1935)

Trisagion

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

Klavierconcerto nr. 9 in Es 'Jenamy', KV271

- Allegro
- Andantino
- Rondo: presto

Ontdek seizoen 19-20

Tijdens seizoen 2019-2020 zijn wij weer velen. Kom alles te weten over ons nagelnieuwe seizoen op concertgebouw.be

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

met de steun van Piano's Maene

Experimenteren aan het hof

'Er is hier geen plaats voor mijn talent. Als ik speel, of als mijn stukken gespeeld worden, lijkt het publiek wel een hoop tafels en stoelen.' Wolfgang Amadeus Mozart had in 1777 schoon genoeg van het hof in Salzburg. De 22-jarige componist moest er vooral kerkmuziek schrijven, maar hield zich liever met concerto's en symfonieën bezig. En daar wilde het hof niets van hebben. Op zoek naar een patroon die zijn talent wel zou appreciëren, ging Mozart op zakenreis door Europa. Het werd een flop, maar Mozarts lef had op muzikaal vlak wel vruchten afgeworpen. Kort voor zijn vertrek schreef hij namelijk een van zijn meest originele werken tot dan toe: het *Negende pianoconcerto* voor de mysterieuze Franse pianiste Victoire Jenamy (Mlle Jeunehomme).

Dat concerto begint, zoals het hoort, met een fanfarethema voor orkest. Maar al na twee maten valt de piano in om het thema zelf af te werken, terwijl die volgens de klassieke conventie juist hoort te zwijgen totdat het orkest alle themaatjes zelf heeft geïntroduceerd. Ook verder jat de piano motiefjes van het orkest. In de reprise, als het fanfarethema terugkeert, zijn de rollen omgedraaid en wordt de piano door het orkest onderbroken. In het tweede deel bekoelt het bekvechten. Zoals bij een tragisch operarecitatief volgt het orkest de solist waarheen diens snikken en grimassen ook leiden. En daarvoor lapt het wel eens een formele regel aan z'n laars. Ook in de finale kneedt Mozart de conventies. Middenin een flitsend rondo dropt hij een menuet met een ander metrum, tempo en stijl. Toch past het in het geheel. Omwille van dat slimme aaneenrijgen van contrast

- **Voor de originaliteit van Mozarts *Negende pianoconcerto* was geen plaats aan het Salzburgse hof**
- **Haydn kreeg van Prins Nikolaus Esterházy een orkest om mee te experimenteren in symfonieën**
- **Shostakovich schreef zijn *Achtste strijkkwartet* als een herdenkingswerk voor zichzelf**

bestempelden velen dit vroege werk als Mozarts eerste volwassen pianoconcerto.

Mozart zag zijn aanstelling aan het hof als een belemmering voor zijn creativiteit. Maar voor Joseph Haydn was het omgekeerde waar. Van zodra hij in 1761 vice-kapelmeester werd aan het hof van Esterházy schreef hij stapels symfonieën. 'Ik was van de wereld afgesloten, niemand kon mijn zelfvertrouwen nekken en dus had ik geen andere keuze dan origineel te worden', vertelde Haydn eens aan zijn biograaf Griesinger. En dat hij een klein orkestje helemaal voor zichzelf had om te experimenteren, hielp natuurlijk ook. *Symfonie nr.28* is een resultaat daarvan. Het werk is licht, verjijnd en – het zou anders Haydn niet zijn – zit vol gewiekste humor. Dat merk je al bij de opening, waar Haydn je steeds doet twifelen of je het metrum van de muziek in twee of in drie moet voelen. Andere grapjes ontstaan door de botsing van tegengestelde muzikale werelden. In de derde beweging kleurt Haydn het menuet, dat een adellijke en gesofisticeerde danssoort is, met

een boers, vrolijk stampend motief in. De strijkers gebruiken er de bariolage-techniek, waarbij je eenzelfde toon op twee verschillende snaren na elkaar speelt met een schor gejoel als effect.

Het is mogelijk dat de symfonie oorspronkelijk tussen de aktes van een toneelstuk werd opgevoerd. Haydns patroon, prins Nikolaus, hield immers niet alleen van muziek, maar zat ook graag in het theater. Sommige musicologen denken dat ook *Symfonie nr.4* bedoeld was als muziek bij een komedie. Maar dat is bij het luisteren toch moeilijk te geloven. De symfonie opent met een zuchtend trage beweging. Alle delen staan in een treurige mineurtoonard, wat in die tijd uitzonderlijk was. Tel daar nog bij op dat het werk in sommige stadjes tijdens de goede week in de kerk werd opgevoerd en de bijnaam 'La passione' kreeg, en je gaat wel vermoeden dat Haydn het lijden van Jezus in zijn achterhoofd had terwijl hij componeerde. Al het musicologengekibbel terzijde: wat vast staat is dat deze muziek wel erg treurig klinkt. Ze is kenmerkend voor de dramatische 'Sturm und Drang'-stijl, waar Haydn in 1768 verzot op was. In het eerste deel worden zachte passages door climaxen plat gewalst. Bij elke herhaling klinken ze dramatischer. De snelle delen stak Haydn dan weer vol opgejaagde ritmes en wispelturige dynamieken. Alleen in het derde deel breekt de zon even door.

Fast forward naar 1960, en naar een ander werk dat met een traag deel begint. Dmitry Shostakovich was net onder dwang tot de Sovjet-partij van Chroesjtsjov toetgetreden en vertaalde zijn schaamte daarover in zijn *Achtste strijkkwartet*. Wat later maakte dirigent Rudolf Barshai van het stuk de versie voor strijkorkest die we vanavond horen. Officieel is het stuk opgedragen aan de slachtoffers van het fascisme,

'Mozart zag zijn aanstelling aan het hof als een belemmering voor zijn creativiteit. Maar voor Joseph Haydn was het omgekeerde waar.'

maar Shostakovich wond er in brieven naar vrienden geen doekjes om: dit stuk was een herdenkingswerk voor zijn eigen leven. Bijna het hele kwartet is opgebouwd uit citaten naar vroegere werken. Alsof Shostakovich daarmee zijn eigenheid als componist wilde manifesteren, nu hij na zijn partijtoetreding in zekere zin officieel het soort 'hofcomponist' geworden was dat het Sovjet-regime decennialang van hem had proberen maken. Maar de citaten hebben ook een dagboekgehalte en verwijzen naar periodes uit Shostakovich' leven. Ze worden vaak begeleid door een motiefje van vier tonen, waarvan de letternamen samen de initialen van de componist vormen. Helemaal aan het begin en aan het einde van het werk dient dat DSCH-motiefje om een stemmenweefsel op te bouwen dat slaapwandeland vooruit strompelt. In de snelle middendelen is het dan weer munitie voor snaaraanvallen en een vertekende dodendans. Het motiefje komt zo vaak, haast obsessief, terug dat je je gaat afvragen of Shostakovich misschien eerder met zelfspot dan met zelfmedelijden bezig was.

Niet alleen in Rusland probeerde de Sovjet-partij artiesten tot slaafse hofcomponisten te kneden, hun censuurmachine had ook takken in deelrepubliek Estland. In 1968 schreef Arvo Pärt er voor het eerst een openlijk christelijk werk en wekte zo argwaan bij de seculiere communistische partij. Tijdens de acht jaren stilte die volgden, ontwikkelde hij het compositiesysteem dat hij de rest van zijn leven zou gebruiken. Daarbij krijgen de meest eenvoudige tonen – drieklanken die als belletjes of 'tintinnabuli' resoneren – volgens strikte procedures plaats in quasi-archaïsche stemmenweefsels. Hun vorm is vaak

door religieuze teksten bepaald, zelfs wanneer ze zoals *Trisagion* volledig instrumentaal zijn. Pärt bouwde de 12 frases van dat stuk voor strijkorkest in 1992 aan de hand van het gelijknamig orthodox gebed. De strijkers reciteren een herhaalde melodie als bij een ritueel door één mond en laten haar door al hun registers reizen. Maar aan het einde drijven de stemmen soms uiteen en neemt de dissonantie toe. Je voelt er onder de statische, mystieke sereniteit misschien toch het politieke tumult waarin Pärts religieuze muziektaal geboren werd.

— Anna Vermeulen

Camerata Salzburg

concertmeester

Giovanni Guzzo

eerste viool

Nanni Malm
Yoshiko Hagiwara
György Acs
Gabor Papp
Neza Klinar

tweede viool

Yukiko Tezuka
Silvia Schweinberger
Sonja Van Beek
Dagny Wenk-Wolff
Hermann Jussel

altviool

Iris Elisabeth Juda
Ágnes Répászky
Claudia Hofert
Danka Nikolic

cello

Floris Mijnders
Shane Woodborne
Jeremy Findlay

contrabas

Sepp Radauer
Christian Junger

hobo

Marie Luise
Modersohn-Maintz
Laura Urbina
Staufer

hoorn

Bostjan Lipovsek
Josef Sterlinge

© Christian Ruvolo

Word Vriend

Word Vriend van het Concertgebouw en boek als eerste je tickets voor het nieuwe seizoen.

Meer op concertgebouw.be/vrienden

Rudolf Barshai

Op 29 september 1969 werd in Leningrad (het huidige Sint-Petersburg) Shostakovichs veertiende en voorlaatste symfonie gecreëerd. De solisten waren de sopraan Galina Vishnevskaya (de echtgenote van de beroemde cellist Mstislav Rostropovich) en de bas Mark Reshetin. Orkest en solisten stonden onder de leiding van de Russische violist en dirigent Rudolf Barshai, een goede vriend van Shostakovich.

Rudolf Barshai werd op 28 september 1924 geboren in Labinskaya bij Krasnodarsk in de toenmalige USSR. Tijdens de jaren 40 en 50 van de vorige eeuw studeerde hij aan het conservatorium van Moskou viool bij de legendarische Lev Zeitlin, een leerling van de 'vader' van de Russische vioolschool, de al even legendarische Leopold Auer, en altviool bij Borissovski. Na het behalen in 1948 van zijn diploma ging hij in Leningrad orkestdirectie studeren bij Ilia Musin. Reeds als student vertoonde hij een grote passie voor het spelen in een strijkkwartet. In diverse kwartetten speelde hij afwisselend zowel viool als altviool. Eenmaal afgestudeerd werd hij dan ook stichtend lid van de fameuze Borodin en Tchaikovsky Kwartetten. Zijn vriendschap met Shostakovich dateert uit die periode.

In 1956 stichtte hij dan het Kamerorkest van Moskou dat onder zijn leiding weldra wereldfaam zou genieten, niet in het minst door hun uitvoeringen van heel wat opdrachtwerken van onder meer Russische componisten. Hun uitvoeringen van 'meesterwerken' uit zowel het barokke als klassieke repertoire waarmee ze vele Russen voor het eerst lieten kennismaken, zijn vandaag achterhaald, maar Barshai's bewerkingen voor kamerorkest van onder meer Prokofievs *Visions fugitives*

en Shostakovichs *Achtste strijkkwartet* blijven dankbaar en interessant repertoire.

Barshai's carrière als dirigent van verscheidene Russische symfonische orkesten begon in 1967. Na het overlijden van Shostakovich in 1975 emigreerde hij naar Israël en werd er tot 1981 dirigent van het in Tel Aviv gevestigde Israel Chamber Orchestra. Zijn reputatie verliep in stijgende lijn en hij werd een veelgevraagd dirigent van orkesten zoals het BBC Symphony Orchestra, het Philharmonia Orchestra, het Orchestre de Paris, het Deutsches Symphonie-Orchester Berlin en het London Symphony Orchestra. Tussen 1982 en 1988 was hij tevens eerste dirigent in Bournemouth en van 1987 tot 1990 eerste gastdirigent van het Orchestre national de France. Van de vele opnames die hij realiseerde is de opname met het radio-orkest van Keulen van de 15 symfonieën van Shostakovich nog altijd toonaangevend.

Rudolf Barshai overleed in Basel (Zwitserland) op 2 november 2010.

— Johan Huys

In de kijker

ZATERDAG

18 MEI 2019

20.00 Concertzaal

Budapest Festival Orchestra

Hitparade van de orkestmuziek

Wil je graag zelf eens beslissen welke muziek gespeeld wordt op een concert? Dan is dit jouw kans! Als feestelijke afsluiter van de driedaagse met het Budapest Festival Orchestra laat Iván Fischer het publiek het programma kiezen. Een onschuldige hand selecteert drie composities uit the greatest hits van de orkestmuziek. En dan is het aan jou: door je hand op te steken stem je voor jouw favoriet.

Laat weten wat je van het concert vond op

f ConcertgebouwBrugge

@concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

WOENSDAG — ZATERDAG

22 — 25 MEI 2019

Topstukweek Lassus

Psalmi Davidis Poenitentialis

Roland de Lassus was in de 16e eeuw een absolute wereldster. Wij reizen bijna 500 jaar terug in de tijd met een lezing, een concert met wereldmuziek door Tristan Driessens, levende legende Kudsi Ergüner en het Lâmekân Ensemble, een project rond schuld in samenwerking met Musica, Impulscentrum voor Muziek en uiteraard een concert met het topstuk zelf: de *Boetepsalmen* door het onvolprezen Vocalconsort Berlin onder leiding van Daniel Reuss.